

UDK 804.0-316.3 : 802.0
Izvorni znanstveni članak
Primljen 29. IV. 1998.
Prihvaćen za tisak 15. VI. 1998.

Ljuba Dabo-Denegri
Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje
Sveučilišta u Splitu
R. Boškovića b.b., HR-21000 Split

JEZIČNO POSUĐIVANJE: TIPOLOGIJA LEKSIČKIH POSUĐENICA (ANGLICIZMI U FRANCUSKOM JEZIKU)

Jezično posuđivanje dolazi najviše do izražaja na planu leksičkih jedinica koje dominiraju svojim brojem u odnosu na posuđene elemente na planu fonologije i morfologije. U svjetlu nekoliko lingvističkih teorija i terminologija (Haugen, Weinreich, Filipović i drugi) u članku se analizira više tipova leksičkih posuđenica u cilju razlikovanja jednog tipa od drugog: izravne posuđenice, semantičke posuđenice, pseudoposuđenice, prevedenice. Brojnim primjerima ukazujemo na njihovu raznovrsnost, a ujedno i na svu složenost njihove adaptacije u jeziku primaocu.

Uvod

Jezično je posuđivanje lingvistički fenomen čije proučavanje ide ukorak s poviješću razvoja jednog jezika¹. Nijedan narod nije mogao razviti potpuno autohtonu kulturu lišenu svakog kontakta s drugim narodima, te je njegov jezik neminovno dolazio u dodir s jednim ili više jezika i primao utjecaje iz drugih jezika, ma kako mali ti utjecaji bili.

Međusobni utjecaji jezika u kontaktu mogu se uočavati na svim razinama lingvističkog istraživanja, od fonološke i morfološke do sintaktičke, leksičke i semantičke. Međutim leksička razina predstavlja područje u kojem jezično posuđivanje dolazi najviše do izražaja, budući da je leksik znatno manje vezano strukturiran negoli njegova fonologija i gramatika.

Razlozi zbog kojih dolazi do posuđivanja riječi iz drugih jezika različiti su. Preuzimanjem stalno novih pojmova, predmeta i ideja javlja se i potreba za njihovom denominacijom, prema načelu latinskog pjesnika Horacija *Res*

---

¹ Guilbert 1975: 89.

verba sequuntur (riječi slijede stvari²). Takve posuđenice, u lingvističkoj literaturi poznate pod imenom denotativne ili potrebne posuđenice³ (*emprunt de nécessité*), odgovaraju potrebi popunjavanja praznog mjesta u vokabularu⁴. Uz denotativne, javljaju se i konotativne posuđenice ili, prema Deroyovoj terminologiji, suvišne posuđenice⁵ (*emprunt de luxe*), koje ne odgovaraju istoj potrebi. Te su posuđenice imale ili mogle imati odgovarajuću riječ u jeziku primaocu, međutim njihova je uporaba u jeziku primaocu rezultat prestiža koji jedan jezik, jedna kultura i jedna civilizacija imaju u danom trenutku. Poznato je da je u doba renesanse talijanski jezik utjecao na mnoge europske jezike. U 17. i 18. stoljeću europski su jezici posuđivali od klasičnih jezika, grčkog i latinskog, a u 19., posebno u 20. stoljeću, engleski jezik, točnije američki engleski, utječe na većinu svjetskih jezika. Tako je u francuskom jeziku izraz *bonne d'enfant* zamijenjen engleskom posuđenicom *nurse*, a *standard de vie* radije se koristi nego domaći izraz *niveau de vie*.

Raznovrsnost leksičkih posuđenica

Postoje brojni načini razlikovanja i razvrstavanja leksičkih jedinica: područje uporabe, učestalost, stupanj integracije, oblik interferencije, itd. Kriteriji razvrstavanja bitno ovise o cilju istraživanja. U našem radu polazimo od strukture jezičnog sustava, te ćemo našu analizu temeljiti na unutarnjim, a ne na vanjskim kriterijima u funkcioniranju jezičnog sustava, pri čemu mislimo na različite unutarnje slojeve jezičnih znakova na koje djeluje interferencija.

Prema definiciji J. Rey-Debove⁶, leksičko je posuđivanje »proces u kojem jedan jezik J₁, čiji je leksik ograničen i određen u vremenu V, preuzima riječ R₂ (izraz i sadržaj) koja pripada leksiku jezika J₂«. Ta definicija, međutim, ne obuhvaća one slučajeve leksičkih posuđenica u kojih dolazi do posuđivanja samo sadržaja, ne i izraza⁷ (semantičke posuđenice), kao ni one u kojih se izraz prenosi bez sadržaja ili s nešto modificiranim sadržajem⁸. Kako je naš cilj

² Guilbert 1975:91.

³ Deroy 1956:137.

⁴ Filipović 1990:15.

⁵ Deroy 1956:137.

⁶ Humbley 1974:52.

⁷ U primjeru fr. *réaliser*, koji pod utjecajem engl. *to realize* dobiva značenje *se rendre compte (de)* (shvatiti) riječ je o posuđenici, i to semantičkoj posuđenici, budući da prije negoli je došlo do utjecaja engleskog jezika *réaliser* nije bio zabilježen u značenju *se rendre compte*.

⁸ Iako su slučajevi preuzimanja izraza neovisno o sadržaju znatno rjeđi, ipak su prisutni. Pseudoanglicizmi dobro ilustriraju tu pojavu: riječi *standing* (grand confort, luxe), *brushing* (blow-drying) ili *pressing* (dry-cleaning) imaju posve druga značenja u francuskom od onih u engleskom jeziku.

utvrditi utjecaje jednog jezika na drugi, pod pojmom posuđenice podrazumijevamo preuzimanje leksičke jedinice (njenog izraza ili sadržaja ili pak i izraza i sadržaja) iz jednog jezika u drugi.

Tijekom rada na *Rječniku anglicizama u francuskom jeziku*⁹ naišli smo na različite tipove leksičkih posuđenica koje smo razvrstali u šest skupina:

1. **izravne posuđenice** tipa *jockey, gadget, pickpocket, neurose, panorama, sport, challenge,*
2. **pseudoposuđenice** ili **pseudoanglicizmi**: *speaker, tenisman, cargo, footballeur,*
3. **semantičke posuđenice**: *audience, adresse, chock,*
4. **izvedenice**: *snobinard, clownesque, drainable, clubique,*
5. **prevedenice**: *liste civile* od *civil list, libre penseur* od *free thinker,*
6. **skraćenice**: *FOB, F.B.I., NASA, basic, navicert.*

Izravne posuđenice

Pod izravnim se posuđenicama podrazumijeva transfer cjelokupnog leksema — i njegova izraza i sadržaja — u sustav jezika primaoca. U tu kategoriju posuđenica ulaze jednostavne riječi *gadget, jockey* kao i složenice *hovercraft, ferry-boat, strip-tease* koje se u jeziku primaocu prenose u neanaliziranom obliku. Naime, engleske riječi koje su anglosaksonskog porijekla u francuskom su jeziku potpuno netransparentne: *lunch* (jedan morfem u engleskom), *business* ili *strip-tease* (dva morfema) imaju isti jednomorfemski status u francuskom i nije ih moguće analizirati na više morferma.

U tu skupinu posuđenica ulaze i posuđenice koje su u engleskom jeziku izvedene od riječi latinskog i grčkog porijekla. To su uglavnom tehnički termini kojima se imenuju pronalasci i znanstvena dostignuća britanskih i američkih znanstvenika iz različitih grana znanosti. Tako fr. *névrose* predstavlja adaptirani oblik engleske riječi *neurosis* (izvedene od grčkih elemenata *neuro* i *osis*) koju je u engleskom jeziku prvi puta 1777. godine upotrijebio škotski liječnik William Cullen u svom djelu *Neurosis or Nervous Diseases*. Slično, i posuđenica *panorama*, koju je stvorio R. Baker god. 1789. i koja je ušla u mnoge europske jezike, izvedena je od grčkih elemenata *pan* i *orama*. Kako su formirane i prvi put upotrijebljene u engleskom jeziku, i te se riječi klasificiraju kao engleske posuđenice.

Posebnu skupinu tvore one engleske posuđenice koje je engleski jezik jednom u povijesti preuzeo od francuskoga, a sada se vraćaju u francuski jezik izmijenjena izraza i sadržaja. E. *challenge* i *sport* izvedene su od starofrancuskih riječi *challenge* (od latinskog *calumnia*) 'izazov' i *deport* 'zabava,

⁹ Sastavljanje *Rječnika anglicizama u francuskom jeziku* dio je projekta *Jezični dodiri u neposrednom i posrednom posuđivanju*, kojega je glavni istraživač akademik Rudolf Filipović.

razbibriga'. Preuzete u francuski jezik ne samo da mijenjaju oblik, već im se mijenja i značenje. *Challenge* nije bilo koji 'izazov', već samo 'sportski izazov'. *Sport* osim 'zabave i razonode' označuje i 'fizičku aktivnost u obliku pojedinačnih i ekipnih igara koje se odvijaju prema određenim pravilima'. Premda izvedene od francuskih riječi, i ta će skupina riječi za francuski jezik predstavljati posuđenice.

Pri prijelazu u jezik primalac, engleske posuđenice anglosaksonskog porijekla uglavnom zadržavaju izvornu ortografiju, s time da im se izgovor prilagođuje francuskom sustavu u najvećoj mogućoj mjeri. To možemo objasniti činjenicom što francuski jezik nema fonetsku ortografiju, već je temelji na morfoloziji ili etimologiji riječi.

engl. *jungle* /'dʒʌŋɡl/   fr. *jungle* /ʒœŋɡl/
      jockey /'dʒɔkɪ/   fr. *jockey* /ʒɔkɛ/

Ipak, u manjem broju posuđenica, ortografija se oblikuje ili prema izgovoru modela,

engl. *bull-dog* /'bʊldɔɡ/   fr. *bouledogue* /buldɔɡ/

ili pak dijelom prema izgovoru, a dijelom prema ortografiji.

engl. *business* /'bɪznɪs/   fr. *bizness* /biznes/
      ragtime /'ræɡtaɪm/   fr. *ragtime* /ragtajm/

Engleske posuđenice romanskog porijekla lako se adaptiraju glede ortografije: *-ism* > *-isme*, *ist* > *-iste*, *-al* > *-el*, itd.: *abolitionism* > *abolitionnisme*, *loyalist* > *loyaliste*, *official* > *officiel*.

Pseudoanglicizmi

Pseudoanglicizmi su riječi koje su nastale u jeziku primaocu od engleskih riječi, ali koje u engleskom jeziku ili ne postoje u takvu obliku ili nemaju isto značenje kao u jeziku primaocu. Tako fr. *politique fiction* ('scenarij koji zamišlja razvoj političke situacije'), a nastao je prema engl. *science fiction*, *baby-foot* ('stolni nogomet') i *motoball* ('ekipni sport sličan nogometu koji se igra na motociklima') u engleskom jeziku ne postoje; a *speaker* i *lunch* u engleskom se ne koriste u onom značenju kojeg imaju u francuskom jeziku: *speaker* se koristi u značenju engleske riječi *announcer*, *lunch* u značenju *wedding breakfast*.

Pseudoanglicizmi se mogu tvoriti na nekoliko načina:

a) slaganjem, tako da se anglicizmu dodaje riječ *man*¹⁰, kao u *tennisman*,

¹⁰ Morfem *man* veoma je produktivan u francuskom jeziku i sudjeluje u tvorbi složenica, bilo onih s engleskom osnovom (*wattman*) ili francuskom (*perchman*) ili pak kojom drugom stranom osnovom (*karatéman*). Osim toga, tako je dobro implantiran u jeziku primaocu da se često miješa s morfemom *-mane*: *tennisman*, osim što znači 'tenisač' može značiti i 'onaj koji voli tenis'.

recordman, rugbyman, swingman ili *woman – tenniswoman*.

b) derivacijom, tako da se anglicizmu dodaju sufiksi:

i) *-er*, odnosno njegov adaptirani oblik *-eur*, *footballleur* < *football player*,
volleyeur < *volley ball player*,

ii) *-ing*, koji je veoma plodan u francuskom jeziku, i služi za tvorbu imenica koje imaju bilo englesku, bilo pseudoenglesku osnovu ili pak francusku osnovu:

fr.	<i>lifting</i>	engl.	<i>face-lift</i>
	<i>brushing</i>		<i>blow-drying</i>
	<i>pressing</i>		<i>dry-cleaning</i>
	<i>bronzing</i>		<i>sunbathing</i>

c) elipsom, ispuštanjem sufiksa *-ing* ili jednog člana složenice, a preostali dio preuzima značenje cijele složenice:

fr.	<i>happy end</i>	engl.	<i>happy ending</i>
	<i>cargo</i>		<i>cargo boat</i>
	<i>dancing</i>		<i>dancing house (room)</i>
	<i>goal</i>		<i>goal keeper</i>
	<i>pin-up</i>		<i>pin-up girl</i>
	<i>rocking</i>		<i>rocking-chair</i>
	<i>sleeping</i>		<i>sleeping car</i>
	<i>steeple</i>		<i>steeplechase</i>
	<i>surf</i>		<i>surf-riding</i>

Tendencija skraćivanja riječi i izraza u francuskom je jeziku izraženija nego u ostalim jezicima. Da citiramo Pergniera¹¹ »(...) činjenica je da višesložna posuđenica veoma rijetko ulazi u opću uporabu u svom punom obliku«. Razlozi takvoj pojavi mogu se objasniti jezičnom ekonomijom, o kojoj govori Martinet¹²; skraćeni se izrazi lakše izgovaraju, a ujedno kao takvi u jeziku primaocu nisu dvosmisleni, neodređeni. S druge strane, ističe J. Rey-Debove¹³, ta pojava nailazi na negodovanje purista koji strahuju da takav iskrivljeni engleski, a koji se uzima kao istinski engleski, ne poveća broj “lažnih prijatelja”, koji otežavaju učenje kako francuskoga tako i engleskoga jezika.

Izvedenice

Prema općim postavkama teorije jezika u kontaktu, posuđenice prolaze kroz tri stadija u procesu adaptacije:

¹¹ Pergnier 1989:44.

¹² »Jezičnim razvojem upravlja stalna antinomija između čovjekovih komunikacijskih potreba i njegove težnje da svede na minimum svoju mentalnu i fizičku aktivnost.«, Martinet 1980:176.

¹³ Rey-Debove 1986: VIII.

model → kompromisna replika → replika

Pri tome kompromisna replika označava prijelazni stadij u kojem se zadržavaju elementi modela koji nisu sastavni dijelovi elementa jezika primaoca. Kako kompromisna replika nije stalni oblik, posuđenica nastavlja adaptaciju dok se potpuno ne integrira u morfološki sustav jezika primaoca, tj. dok ne prijeđe u repliku. Tako F. *kidnapping* (od E. *kidnapping*) predstavlja kompromisnu repliku prema stadiju *kidnappage*, kada zamjenom engleskog vezanog morfema *-ing* francuskim vezanim morfemom iste funkcije *-age* postaje potpuno integrirana posuđenica.

Dakle, od trenutka kada posuđenica služi kao osnova za stvaranje izvedenica prema morfo-sintaktičkim pravilima jezika primaoca smatra se potpuno integriranom posuđenicom i ponaša se kao svaka domaća riječ. Ona postaje dio jezičnog sustava, *langue*, i ne ovisi više o pojedinačnoj uporabi.

Pridjevi izvedeni od imenica

Najčešće su izvedenice pridjevi koji se izvode od imeničkih anglicizama u okviru sekundarne adaptacije¹⁴. Na već adaptirani oblik anglicizma, koji je nastao u okviru primarne adaptacije, dodaju se pridjevski sufiksi jezika primaoca:

Sufiks	Imenička posuđenica	Pridjevska izvedenica
-aire	<i>pamphlet</i>	<i>pamphlétaire</i>
-el, -elle	<i>contraception</i>	<i>contraceptionnel</i>
-esque	<i>clown</i>	<i>clownesque</i>
-ier, -ière	<i>festival</i>	<i>festivalier</i>
-ique	<i>club</i>	<i>clubique</i>
	<i>panorama</i>	<i>panoramique</i>

Imenice izvedene od imenica

Sufiks	Imenička posuđenica	Imenička izvedenica
-age	<i>reporter</i>	<i>reportage</i>
-ard, -arde	<i>snob</i>	<i>snobinard</i>
-ée	<i>bol</i> (E. <i>bowl</i>)	<i>bolée</i>
-eur, -euse	<i>basket</i>	<i>basketteur</i>
	<i>boston</i>	<i>bostonneur</i>
-ier	<i>chèque</i>	<i>chéquier</i>
-ière	<i>ballaste</i>	<i>ballastière</i>
-ier, -ière	<i>lift</i>	<i>liftier</i>
-isme	<i>clown</i>	<i>clownisme</i>
-iste	<i>offset</i>	<i>offsettiste</i>

¹⁴ Filipović 1986:55.

Među izvedenicama treba istaknuti one koje su pseudoanglicizmi, a tvore se najčešće s pomoću sufiksa *-er*, odnosno njegovog adaptiranog oblika *-eur*:

Sufiks	Posuđenica	Francuska izvedenica
<i>-eur, -euse</i>	<i>hockey</i>	<i>hockeyeur</i>

Ponekad se javljaju slučajevi da se od pseudoanglicizma izvode nove izvedenice:

Sufiks	Posuđenica	Pseudoanglicizam nastao elipsom	Izvedenica
<i>-eur, -euse</i>	<i>catch as catch can</i> <i>basket-ball</i>	<i>catch</i> <i>basket</i>	<i>catcheur</i> <i>basketteur</i>

Konverzija

Ponekad se događa da se pri prijelazu iz jednog jezika u drugi mijenja vrsta riječi posuđenice, pri čemu se mijenja njen sintaktički položaj, a oblik joj ostaje neizmijenjen. Tako *snob* u engleskom ne može biti pridjev (koji je *snobbish*), dok u francuskom može biti i imenica i pridjev.

Prevedenice

Prevedenica ili kalk jest posuđenica samo po značenju. Svako prevedenici prethodi, makar i vrlo kratka, uporaba posuđenice. Neki jezici pribjegavaju prevođenju više od drugih. Njemački, na primjer, češće koristi prevedenice od engleskog, a španjolski od talijanskog, odnosno hrvatski od srpskog, ruskog ili bugarskog¹⁵. Teško je, međutim, postaviti opća pravila za tu pojavu, ali svakako to umnogome ovisi i o strukturi pojedinih jezika, ali i o nastojanjima da se jezik sačuva u što je moguće čistijem obliku. Nije uvijek tako jednostavno naći odgovarajući izraz kao zamjenu za posuđenicu. Prevedenica, veoma često, ostavlja dojam neobičnosti budući da »kulture i civilizacijske reference nisu iste«¹⁶. U tom slučaju, ističe J. Rey-Debove, francuski se jezik opire prevedenici: *hot dog* i *chewing gum* čine se "ukusnijima" od prevedenica *chien chaud* i *gomme à macher*. U pojedinim se slučajevima prevedenica odbacuje kada daje krivo značenje. Tako posuđenica *interview* ne može stajati umjesto *entretien*, *interrogatoire* ili *entrevue* (iz koje je i izvedena), a koji se predlažu kao najčešće zamjene za tu posuđenicu, jer ima drugo značenje; to nije bilo koji razgovor, već onaj vođen u novinama, na radiju ili televiziji.

Postoje različiti tipovi prevedenica koje se veoma često miješa s kalkom i nije uvijek jednostavno utvrditi granicu između čiste prevedenice i kalka. Prema definiciji koju daju rječnici *Petit Robert* i *Petit Larousse*, kalk predstavlja

¹⁵ Deroy 1956:223.

¹⁶ Rey-Debove 1986:X.

»transpoziciju jedne riječi ili jednog izraza iz jednog jezika u drugi putem prevođenja«. J. Rey-Debove¹⁷ naglašava da je neophodno da povijesna porijekla značenja budu sačuvana, te daje primjer francuske riječi *dada* koja predstavlja kalk prema engleskom izrazu *hobby (horse)*. Unatoč navedenom primjeru, njena se definicija ipak odnosi ponajprije na složenice, budući da kalk definira kao »doslovni prijevod složenice tako da u francuskom jeziku ne samo da označuje istu stvar, već zadržava i isto značenje«, pri čemu se engleski poredak riječi u složenici može, ali ne mora zadržati. Tako *table ronde* (round table) ili *objecteur de conscience* (conscientious objector), u kojih je zadržana uobičajena struktura francuskih složenica i *est-allemand* (East German), gdje to nije slučaj, prema riječima J. Rey-Debove, primjeri su kalka; međutim *libre-service* (self-service), i *long durée* adj. (long playing) predstavljaju prevedenice, budući da jedan od elemenata složenice nije doslovno preveden. H. Walter¹⁸ također razlikuje kalk od prevedenice, ali ih drugačije definira. Prevedenicama smatra one složenice koje zadržavaju uobičajenu sintaksu francuskih složenica, tj. pridjev najčešće slijedi imenicu (*liste noire*) ili se uvodi prijedlog (*lentilles de contact*). Prema toj definiciji, već spomenuti primjeri *round table* i *objecteur de conscience*, kao i ovi koji slijede, predstavljaju čiste prevedenice:

engl.	<i>blue stocking</i>	fr.	<i>bas-bleu</i>
	<i>civil list</i>		<i>liste civile</i>
	<i>pocket-book</i>		<i>livre de poche</i>
	<i>ice-cream</i>		<i>crème glacée</i>
	<i>flying saucer</i>		<i>soucoupe volante</i>
	<i>steam engine</i>		<i>machine à vapeur</i>

Međutim, *est-allemand* (East-German), *libre-échange* (free-trade), *libre-penseur* (free-thinker), *plein-temps* (full time), *papier-monnaie* (paper-money), *tour-opérateur* (tour operator) primjeri su kalka, u kojima se prenosi engleski oblik složenice (*est-allemand* umjesto *allemand de l'est*) koji je nekompatibilan s francuskim sustavom.

J. Humbley¹⁹ definira kalk kao »reprodukciju jedne strane leksičke strukture s pomoću elemenata jezika primaoca, koji ima značenje različito od zbroja elemenata, a koje, u načelu, odgovara modelu«. On razlikuje kalk koji slijedi poredak elemenata jezika davaoca (*air conditionné*) i onaj koji na jedan drugi način modificira elemente modela. Tu drugu kategoriju kalka čine dinamične prevedenice (*traductions dynamiques*). Kao primjer daje izraze *bus d'école / school bus* koji je u skladu sa sintaktičkim pravilima francuskog jezika, ili *transport d'enfants*, u slobodnijem prijevodu, gdje, ističe autor, nije riječ o

¹⁷ Rey-Debove 1986:X.

¹⁸ Walter 1991:101.

¹⁹ Humbley 1974:62.

neologizmu, već o traženju ekvivalenata koji već postoje u jeziku primaocu.

Zasebnu skupinu posuđenica čine one koje je i najteže utvrditi. To su semantičke posuđenice koje se nalaze u okrilju kalka. Razlika između semantičke posuđenice i kalka leži u činjenici, prema definiciji koju daje J. Humbley²⁰, da se kod kalka kombinacijom više elemenata stvara nova leksija, dok kod semantičke posuđenice to nije slučaj. On daje primjer engl. *float glass* koji je u francuskom preveden kao *verre flotté* (ili *glace flottée*); međutim *flotté* se u francuskom koristi uglavnom za drvo koje se pušta niz rijeku u svrhu transporta (*bois flotté*), što predstavlja novo značenje te riječi u okrilju kalka.

Semantičke posuđenice

Semantičke posuđenice ili, prema nekim autorima, djelomične posuđenice²¹, označuju riječ koja pod utjecajem strane riječi dobiva novo, dodatno značenje. S. Ullmann²² govoreći o polisemiji i njezinim izvorima kao peti izvor spominje strani utjecaj i daje primjer francuske riječi *parlement*, koja je prvobitno značila 'govorenje' (od glagola *parler*), a pod utjecajem engleske riječi *parliament* proširila je svoju uporabu i označavala je 'sudnicu', da bi danas dobila svoje jedino značenje 'zakonodavna skupština'.

Kod različitih autora nalazimo različitu terminologiju za te leksičke jedinice. Tako Haugen razlikuje dvije kategorije semantičkih posuđenica – homonimske i sinonimske posuđenice²³. Ako novo značenje nema ništa zajedničkog sa starim, riječ je o homonimskoj posuđenici (podrazumijeva se sličnost oblika dviju riječi). Ukoliko postoji poklapanje u značenju, između novog i starog značenja, imamo sinonimsku posuđenicu.

Deroy pak ističe da »semantičko posuđivanje rezultira iz jednakosti između dviju riječi koje pripadaju dvama različitim jezicima, a ta se jednakost može uspostaviti ili prema značenju ili prema obliku«²⁴. Kao primjer za sinonimsku posuđenicu daje engl. *hobby-horse* i fr. *dada* 'drveni konj'. Sličan primjer sinonimske posuđenice jest hrvatska riječ *patka*. Naime, da bi označio *krivu*, *lažnu vijest*, francuski koristi u prenesenom značenju riječ *canard*. Hrvatski pak, da bi označio pojam *lažna novinska vijest*, poseže za leksemom *patka*, koji je označavao samo *krilatu vodenu životinju duga pljosnata kljuna*. Drugo značenje riječi *patka* 'lažna novinska vijest' dobiveno je dakle posuđivanjem značenja odgovarajućeg francuskog izraza.

Humbley²⁵ razvrstava semantičke posuđenice u tri kategorije: homologne,

²⁰ Humbley 1974:63.

²¹ Deroy 1956:224.

²² Ullmann 1981:165.

²³ Nicolas 1994:81.

²⁴ Nicolas 1994:85.

²⁵ Humbley 1974:58.

analogne i homofone posuđenice. Homologne posuđenice definira kao »transfere semema u slučaju kada označitelji u dva jezika nisu istovrsni«. Tako fr. *épervier* (pristaša rata, agresivni političar ekstremnih uvjerenja) homologiziran je, na semantičkom planu, s engleskim *hawk*, dok na planu izraza nema nikakvih sličnosti s engleskim oblikom. Semem 'dnevna ptica grabljivica' zajednički je i francuskoj i engleskoj riječi.

Prema istom autoru, analogne posuđenice, osim što imaju sličnosti na planu sadržaja, slične su i na planu izraza. Tako, francuski *papier* i engleski *paper* imaju zajednički semem 'papirus', a k tome i sličan fonički oblik, čime je, u francuskom jeziku, olakšano preuzimanje još jednog semema engleskog *paper* 'članak, izvješće'. Riječ je, dakle, o semantičkoj posuđenici gdje uz sličnost sadržaja postoji i sličnost oblika.

U francuskom jeziku, većina posuđenica ulazi u ovu kategoriju pomicanja značenja, što i nije teško objasniti s obzirom na povijesni utjecaj koji su engleski i francuski jezik vršili jedan na drugi. Engl. *adresse* i fr. *adresse* imaju zajedničko značenje 'adresa'. Od engleskog, međutim, francuski preuzima još jedno značenje engleske riječi 'molba političke skupštine upućena nositelju vrhovne vlasti'.

Treću kategoriju čine riječi koje su u jeziku primaocu i jeziku davaocu slične samo po obliku; značenje neke riječi iz jezika davaoca može se tada dati njenom homofonu u jeziku primaocu. Autor daje primjer francuske riječi *contrôler*, koja je prije utjecaja engleskog jezika imala jedino značenje 'ispitati, provjeriti', a u 20. st., od svog engleskog homofona *to control* preuzima i značenje 'vladati, upravljati'.

Skraćenice

Među posuđenicama nailazimo i na skraćenice koje su nastale različitim postupcima tvorbe riječi: skraćenice nastale fonetskom redukcijom²⁶, tj. skraćivanjem višesložne riječi (posebno imenica) obično na jedan slog (*pro* za *professionnel*); slovne skraćenice, nastale skraćivanjem početnih slova slijeda riječi koje čine ime, a čitaju se kao niz slova G(reenwich) M(ean) T(ime); akronimi, nastali uzorkom početnih slova složenice ili mješanim uzorkom (kombinacijom slogovnog uzorka i uzorka početnih slova), a čitaju se kao riječ: COBOL – COmmon Business Oriented Language, ASDIC – Allied Submarine Detection Investigation Committee; skraćenice nastale stapanjem dviju riječi – *motel* (*mo*[tor]), skraćeno od *motor car*, i [*ho*]tel), *navicert* – *navi*(gation) *cert*(ificate).

Čestom uporabom potpuno su integrirane u jezični sustav, tako da njihovo slovno porijeklo iščezava, kao u primjerima:

---

²⁶ Guilbert 1975:269.

maser – Microwave Amplification by Stimulated Emission of Radiation
radar – RADio Detecting And Ranging
basic – Beginners All-Purpose Instruction Code

U slovnih skraćenica javljaju se dva oblika u izgovoru. U prvom se slučaju izgovor slijedi naziv slova u francuskom jeziku,

G.M.T. /ʒeɛmtɛ/ (*Greenwich mean time*)
FOB /fɔbɛ/ (*free on board*)
VIP /veipɛ/ (*very important person*),

a u drugom slučaju skraćenica se izgovara prema engleskom nazivu slova.

E.T. /iti/
F.B.I. /ɛfbiaj/ (*Federal Bureau of Investigation*)

One skraćenice koje se izgovaraju kao riječi, analiziraju se kao i svi ostali anglicizmi. Izgovor anglicizma u francuskom jeziku formira se ili prema izgovoru modela,

WASP /wɔsp/ (*White Anglo-Saxon Protestant*)

ili prema njegovoj ortografiji.

NASA /naza/ (*National Aeronautics and Space Administration*)
maser /mazer/ (*Microwave Amplification by Stimulated Emission of Radiation*)
radar /radar/ (*Radio Detecting And Ranging*)
basic /bazik/ (*Beginners All-Purpose Instruction Code*)

Kao što smo istakli u uvodnom dijelu, cilj ovoga rada bio je utvrditi tipove leksičkih posuđenica koji se javljaju u jezičnom posuđivanju. Polazeći od unutarne strukture jezičnog znaka, odnosno njegovog, kako je to de Saussure nazvao, *signifiant* i *signifié*, analizom su obuhvaćeni različiti tipovi posuđenica i utvrđene promjene kroz koje one prolaze na svom putu do potpune integracije u sustav jezika primaoca.

Literatura

- Dauzat, A. 1930. *Histoire de la langue française*. Paris : Payot.
Debove, J. R., G. Gagnon. 1988. *Dictionnaire des anglicismes*. Paris : Le Robert.
Deroy, L. 1956. *L'emprunt linguistique*. Paris : Les Belles Lettres.
Dubois, J. 1962. *Etude sur la dérivation suffixale en français moderne et contemporain*. Paris : Larousse.
Dubois, J. 1965. *Grammaire structurale du français*. Paris : Librairie Larousse.
Dubois, J., R. Lagane. 1973. *La nouvelle grammaire du français*. Paris : Librairie Larousse.

- Etiemble, R. 1964. *Parlez-vous français?*. Paris : Editions Gallimard.
- Filipović, R. 1986. *Teorija jezika u kontaktu*. Zagreb : JAZU ; Školska knjiga.
- Filipović, R. 1990. *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku : porijeklo – razvoj – značenje*. Zagreb : JAZU ; Školska knjiga.
- Guilbert, L. 1975. *La créativité lexicale*. Paris : Librairie Larousse.
- Höfler, M. 1982. *Dictionnaire des anglicismes*. Paris : Librairie Larousse.
- Humbley, J. 1974 »Vers une typologie de l'emprunt linguistique«, *Cahiers de Lexicologie*, 25-II, 47–70.
- Jespersen, O. 1972. *Growth and structure of the English language*. Oxford : Basil Blackwell.
- Larousse 1989. *Grand dictionnaire de la langue française*. Paris.
- Martinet, A. 1980. *Éléments de linguistique générale*. Paris : Armand Colin.
- Perignier, M. 1989. *Les Anglicismes*. Paris : Presses Universitaires de France.
- Nicolas, C. 1994. Le procédé du calque sémantique. *Cahiers de Lexicologie*, 25-2, 75–101.
- Walter, H. 1991. *Dictionnaire des mots d'origine étrangère*. Paris : Larousse.
- Walter, H. 1997. *L'aventure des mots français venus d'ailleurs*. Paris : Edition Robert Laffont, S.A.
- Webster's 1971. *Third New International Dictionary of the English Language*. Springfield (Mass.) : Merriam Webster Inc.
- Weinreich, U. 1968. *Languages in contact*. The Hague : Mouton.

Linguistic borrowing: Typology of lexical items (Anglicisms in French)

Summary

Linguistic borrowing is best manifested on the plane of lexical items whose number predominates over the borrowed elements on the plane of phonology or morphology. In the light of several linguistic theories and terminologies (Haugen, Weinreich, Filipović et al.) various types of lexical borrowings are examined and analysed with the aim of distinguishing one type from another: direct borrowings, semantic borrowings, pseudo-loanwords and loan translations. The presented examples demonstrate their diversity and, at the same time, the complexity of their integration into the borrowing language.

Ključne riječi: izravne posuđenice, semantičke posuđenice, pseudoposude-
nice, prevedenice

Key words: direct borrowings, semantic borrowings, pseudo-loanwords,
loan translations